

**Samtök
orkusveitarfélaga**
Stefnumörkun og starfsáætlun

Apríl 2023

Staðan í dag og stefna til ársins 2024

Samtök orkusveitarfélaga voru stofnuð 25. nóvember 2011 og samkvæmt 3. gr. samþykktá er tilgangur samtakanna þessi:

- Að standa vörð um hagsmuni aðildarsveitarfélaga í öllum málum sem tengjast byggingu orkuvera og virkjana, orkunýtingar, fjárhagslegum hagsmunum í þessu sambandi og umhverfismálum.
- Að taka þátt í mótun reglna um skattlagningu virkjana og orkufyrirtækja ásamt öðrum fjárhagslegum og umhverfislegum atriðum sem tengjast nýtingu orkuauðlinda.
- Að taka þátt í mótun orkustefnu með áherslu á stöðu vatnsafls og jarðvarma sem sjálfbærar orkuframleiðslu.
- Að miðla upplýsingum og reynslu meðal aðildarsveitarfélaga um málaflokkinn.
- Að vinna að hvers konar sameiginlegum hagsmunamálum, s.s. vinnu við gerð laga og reglugerða sem varða orkumál og nýtingu jarðvarma og vatnsafls og stuðla að fræðslu og kynningu á málum sem því tengjast.

Ný stjórn var kjörin á aðalfundi þann 11. nóvember 2022 og ákvað stjórnin að hefja vinnu við að uppfæra stefnumörkun stjórnar samtakanna.

Stjórn réð KPMG til að stýra vinnu við að uppfæra stefnumörkun samtakanna. Vinnufundur var haldinn með aðildarsveitarfélögum þann 27. janúar 2023 og í framhaldinu vann stjórn áfram þær hugmyndir er þar komu fram. Niðurstaða þeirrar vinnu var þessi stefnumörkun og starfsáætlun sem nú þegar er komin til framkvæmda.

Staðan í dag

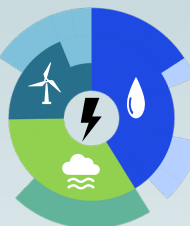
Sveitarfélög sem fulltrúar nærsamfélagsins fá litlar og sum staðar engar tekjur af orkuvinnslu þrátt fyrir að verða fyrir bæði beinum og óbeinum áhrifum af þeirri vinnslu. Þrátt fyrir starfshópa á vegum ríkisins og ýmis samtöl hafa engar breytingar átt sér stað í lagaumhverfinu er tryggir samfélagslegan ávinning til nærsamfélagsins.

Mikil samstaða er hjá sveitarfélögunum um að aðgerða er þörf sem fyrst og að nærsamfélagið verði að fá meiri hag af því að hafa orkuvinnslu innan síns svæðis.

Stefna til ársins 2024

Til staðar sé skýr lagarammi um nýtingu orkuauðlinda sem tryggi fjárhagslegan og samfélagslegan ávinning fyrir landsmenn og nærsamfélög.

Stuðlað verði að jafnræði fyrir fyrirtækjarekstur og búsetu á landsvísu með jöfnun dreifingarkostnaðar raforku.

Lykilmarkmið

Innheimta skatta og auðlindarentu

Sameina orkusveitarfélög um ákjósanlegar leiðir til innheimtu sanngjarnra skatta og auðlindarentu er að fela í sér auknar tekjur til nærsamfélagsins sem verður fyrir áhrifum af orkuvinnslu.

Jafna raforkuverð

Unnið verði að því að kostnaður við dreifingu rafmagns sé ekki hærri í dreifbýli enda er óeðlilegt að nærsamfélagið greiði herra verð fyrir dreifingu rafmagns ásamt því að Ísland er orðin einn markaður með tilkomu raforkubíla.

Markviss hagsmunagæsla

Farið verði í markvissa markaðssetningu á tillögum Samtaka orkusveitarfélaga um breytta löggjöf við innheimtu sanngjarnra skatta og auðlindarentu sem og öðrum markmiðum samtakanna.

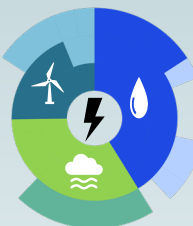
Efla samstöðu

Leitað verði leiða til sameina sveitarfélög um útfærslu á innheimtu skatta og auðlindarentu til nærsamfélagsins ásamt því að efla samstöðu sveitarfélaga til að þrýsta á framkvæmda- og löggjafavaldið til að innleiða tillögur samtakanna um leiðir til innheimtu sanngjarnra skatta og auðlindarentu.

Móta stefnu og löggjöf

Unnið verði með stjórnvöldum að mótun stefnu og lagaumhverfi um uppbyggingu og starfsemi vindorkuvera. Einnig skal stutt við aðildarsveitarfélög þegar kemur að ákvörðunartöku um virkjun vindorku innan þeirra.

Innheimta skatta og auðlindarentu

Markmið

Sameina orkusveitarfélög um ákjósanlegar leiðir til innheimtu sanngjarnra skatta og auðlindarentu er að fela í sér auknar tekjur til nærsamfélagsins sem verður fyrir áhrifum af orkuvinnslu.

Staðan í dag

Nærsamfélagið hefur lítinn fjárhagslegan ávinning af orkuvinnslu nema í formi fasteignaskatta en orkumannvirki eru þó að miklu leyti undanþegin fasteignamati og fasteignasköttum.

Aðgerðir

- Stjórn skipaði starfsnefnd og boðaði vinnufundi um stefnumótun stjórnar. Starfsnefndinni var falið að vinna tillögur að innheimtu skatta og auðlindarentu sem tryggir nærsamfélaginu tekjur af orkuvinnslu. Tillögurnar liggja fyrir og eru hluti af þessari stefnumótun.
- Stjórn ásamt starfsnefnd vinnur að því að sameina aðildarsveitarfélög um tillögur starfsnefndarinnar og er stefnt að því að leggja þær fyrir aukaaðalfund í apríl 2023. Markmiðið er að sveitarfélögin sameinist um tillögur er samtökin geti markvisst unnið að innleiðingu þeirra.

Hver og hvenær?

Stjórn Samtaka orkusveitarfélaga.
Unnið fyrri hluta árs 2023.

Efla samstöðu

Markmið

Leitað verði leiða til sameina sveitarfélög um útfærslu á innheimtu skatta og auðlindarentu til nærsamfélagsins ásamt því að efla samstöðu sveitarfélaga til að þrýsta á framkvæmda- og löggjafavaldið til að innleiða tillögur samtakanna um leiðir til innheimtu sanngjarnra skatta og auðlindarentu.

Staðan í dag

Sveitarfélög hafa ekki sammælst um leiðir til að þrýsta á breytingar og hafa ekki margvisst þrýst á breytta löggjöf.

Aðgerðir

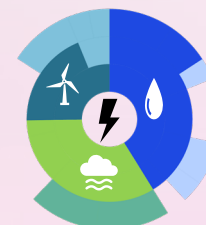
- Halda skal aukaaðalfund Samtaka orkusveitarfélaga í þar sem taka skal til umræðu og samþykktar tillögur starfsnefndar um leiðir til innheimtu skatta og auðlindarentu til nærsamfélags orkuvinnslu.
- Sameina sveitarfélög um leiðir til að þrýsta á framkvæmdavald og löggjafavald til að innleiða tillögur samtakanna.
- Skoðaðar verði fleiri leiðir til að efla frekari samstöðu orkusveitarfélaga í málaflokksnum.

Hver og hvenær?

Stjórn Samtaka orkusveitarfélaga.

Aukaaðalfundur skal haldin fyrri hluta árs en samstaða um leiðir til að þrýsta á framkvæmdarvald og löggjafarvald er viðvarandi verkefni.

Jafna raforkuverð

Markmið

Unnið verði að því að kostnaður við dreifingu rafmagns sé ekki hærrí í dreifbýli enda er óeðlilegt að nærsamfélagið greiði hærra verð fyrir dreifingu rafmagns ásamt því Ísland er orðin einn markaður með tilkomu raforkubíla.

Aðgerðir

A. Stjórn vinni í samráði við Samband íslenskra sveitarfélaga við að þrýsta á framkvæmdavald og löggjafann til að ná fram nauðsynlegum laga- og/eða gjaldskrárbreytingum.

Staðan í dag

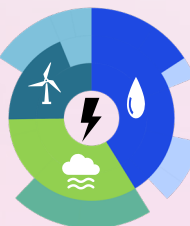
Landsbyggðin greiðir víða hærra raforkuverð jafnvel þótt orkuvinnsla eigi sér stað í nærsamfélaginu.

Hver og hvenær?

Stjórn Samtaka orkusveitarfélaga í samstarfi við Samband íslenskra sveitarfélaga.

Unnið árið 2023-2024.

Móta stefnu og löggjöf um vindorku

Markmið

Unnið verði með stjórnvöldum að mótun stefnu og lagaumhverfi um uppbyggingu og starfsemi vindorkuvera. Einnig skal stutt við aðildarsveitarfélög þegar kemur að ákvörðunartöku um virkjun vindorku innan þeirra.

Staðan í dag

Skortur er á framtíðarsýn og stefnu stjórnvalda þegar kemur að starfsemi vindorkuvera. Ekkert samkomulag er um eðlilegt skattaumhverfi þeirra né endurgjald til sveitarfélaganna sem fulltrúa nærsamfélagsins.

Aðgerðir

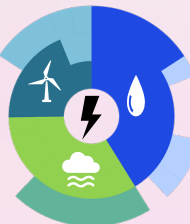
- Stjórn vinni, í samráði við Samband íslenskra sveitarfélaga, við að þrýsta á framkvæmdavald og löggjafarvald til að ná fram nauðsynlegum lagabreytingum.
- Stjórn samtakanna láti útbúa leiðarvísi fyrir aðildarsveitarfélög um helstu atriði er sveitarfélög þurfa að hafa í huga þegar teknar eru ákvarðanir tengdar vindorkuverum og vindmyllum.

Hver og hvenær?

Stjórn Samtaka orkusveitarfélaga í samstarfi við Samband íslenskra sveitarfélaga.

Unnið árið 2023 og 2024.

Markviss hagsmunagæsla

Markmið

Farið verði í markvissa markaðssetningu á tillögum Samtaka orkusveitarfélaga um breytta löggjöf við innheimtu sanngjarnra skatta og auðlindarentu sem og öðrum markmiðum samtakanna.

Markhópurinn er ráðherrar, ráðuneyti, viðeigandi stofnanir, þingmenn, orkufyrirtæki, sveitarstjórnarfolk og almenningur.

Aðgerðir

- Stjórn setur fram tímasetta áætlun um hvernig samtökin og sveitarfélögin, í samstarfi við Samband íslenskra sveitarfélaga, geta markvisst unnið tillögum samtakanna fylgi með að fyrir augum að þær verði að lögum.
- Stjórn fylgir eftir umræddri áætlun.

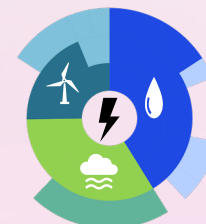
Staðan í dag

Sveitarfélög hafa ekki myndað samstöðu um tillögur og því hefur ekki verið hægt að fara í markvissa sameiginlega markaðssetningu um mikilvægi ávinnings nærsamfélagsins af orkuvinnslu.

Hver og hvenær?

Stjórn Samtaka orkusveitarfélaga.
Unnið árið 2023 og 2024.

Minnisblað starfsnefndar Samtaka orkusveitarfélaga

Tilgangur og markmið Samtaka orkusveitarfélaga

Tilgangur samtakanna er að standa vörð um hagsmuni aðildarsveitarfélaga í öllum málum sem tengjast byggingu orkuvera og virkjana, orkunýtingar, fjárhagslegum hagsmunum í þessu sambandi og umhverfismálum. Að auki að taka þátt í mótun reglna um skattlagningu virkjana og orkufyrirtækja ásamt öðrum fjárhagslegum og umhverfislegum atriðum sem tengjast nýtingu orkuauðlinda.

Stefnumótun Samtaka orkusveitarfélaga

Í kjölfar vinnustofu um stefnumótun orkusveitarfélaga í byrjun árs 2023 var skipuð starfsnefnd sem hafði það hlutverk að vinna tillögur að breytingum hvað varðar tekjur sveitarfélaga af orkuframleiðslu, leggja fram drög að nýju lagaumhverfi um orkuvinnslu á Íslandi og koma á virku samtali allra hagaðila í samráði við stjórn Samtaka orkusveitarfélaga.

Niðurstöður þessarar starfsnefndar er að finna í þessu minnisblaði.

Ákvörðunarvald um virkjanaframkvæmdir

Alþingi ákveður hvar verður virkjað í rammaáætlun hverju sinni og ber sveitarfélögum að taka það inn í skipulagsáætlanir samkvæmt lögum

Ávinningur nærsamfélagsins

Núverandi staða er sú að aðeins lítil hluti ávinnings af orkuframleiðslu verður eftir í nærsamfélagi orkuframleiðslu, þrátt fyrir mikil nákvæð bein og óbein áhrif séu til staðar í nærsamfélaginu.

Núverandi ávinningur nærsamfélagsins af virkjunum er aðeins fasteignagjöld af hluta þeirra orkumannvirkja sem ekki eru undanþegin fasteignamati og fasteignaskatti.

Ávinningur framleiðslu rafmagns er minnstur þar sem orkan er framleidd og mest þar sem orkan er nýtt og eru flest sérfræðistörf staðsett á höfuðborgarsvæðinu.

Ávinningur landsbyggðarinnar af framleiðslu orku er ekki jafnaður og er það ófrávíkjanleg krafa að farið verði í afnám dreifbýlisgjalds rafmagns.

Vatnsaflsvirkjanir

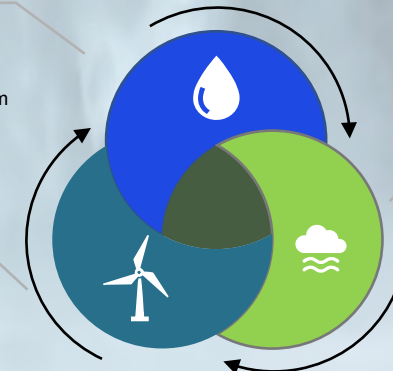
- Fasteignagjöld af stöðvarhúsi
- Fasteignagjöld af vatnsréttindum

Vindaflsvirkjanir

- Fasteignagjöld af undirstöðum vindmyllna

Varmaflsvirkjanir

- Fasteignagjöld af stöðvarhúsi

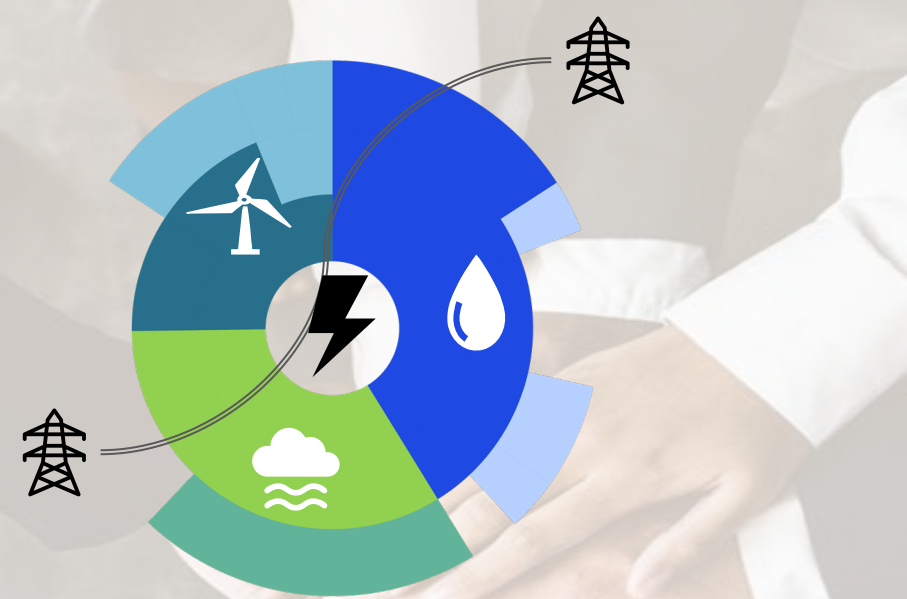

Helstu niðurstöður starfsnefndar

Nærsamfélag orkuvinnslu

Nærsamfélag orkuvinnslu er það landsvæði er verður fyrir beinum og óbeinum áhrifum af orkuvinnslu, þar á meðal landsvæði undir megin flutningskerfi raforku.

Öll mannvirki og stöðug áhrif er takmarka aðra notkun á landsvæði flokkast sem bein áhrif en óbein áhrif geta verið t.d. sjónræn, jarðhræringar eða áhrif á landnotkun og vatnasvæði.

Tekjuskipting nærsamfélagsins af orkuvinnslu

Skipta þarf tekjum nærsamfélagsins af orkuvinnslu milli þeirra er verða fyrir beinum áhrifum, óbeinum áhrifum og til nærsamfélags megin flutningskerfis raforku.

Eðlilegt er að stærsti hlutinn fari til nærsamfélags er verður fyrir beinum áhrifum og nokkuð jöfn hlutföll séu milli þess svæðis er verður fyrir óbeinum áhrifum og til nærsamfélags flutningskerfisins.

Tekjustofnar nærsamfélagsins af orkuvinnslu

Tekjustofnar nærsamfélagsins af orkuvinnslu ætti að vera blönduð leið af fasteignasköttum og auðlindarentu sem hægt er að útfæra t.d. sem ákveðið gjald af framleiðslugetu eða hlutdeild í framleiðslu.

Samhliða því er nauðsynlegt að breyta lögum svo aukin hluti mannvirkja tengd orkuvinnslu séu skráð til fasteignamats og andlag fasteignaskatts.

Tryggja þarf einnig að nærsamfélag megin flutningskerfi raforku sé tryggt hluti af tekjum.

Samstaða orkusveitarfélaga

Nærsamfélag orkuvinnslu á ekki og getur ekki fórnað sinni náttúru og auðlindum án þess að njóta sanngjarns ávinnings af orkuframleiðslunni.

